

**PEDAGOGICAL APPROACHES OF NEW EDUCATORS ON
IMPROVING THE CONTENT OF PRIMARY EDUCATION AND
THEIR INTEGRATION INTO MODERN PRIMARY EDUCATION
PRACTICE**

Toshpulatova Munisa Gaffor kizi

Independent researcher

Abstract

The main gap lies in the weak conversion of Jadid educational ideas into workable methods for primary schooling. The study examined whether that heritage can be embedded in current classroom practice. A three-stage pedagogical experiment involved 60 pupils and combined a diagnostic pretest, a formative block of integrative lessons, and a control posttest. Instrument reliability was confirmed with Cronbach alpha at 0.82. In the experimental group, the starting score was 41.2 points, while the between-group difference at baseline remained non-significant at $p=0.912$. After the intervention, pupils showed clearer understanding of content, better recognition of historical-pedagogical links, and stronger performance on applied tasks. The findings indicate that Jadid didactic ideas can function as a practical resource for enriching primary curriculum content and for connecting historical educational thought with everyday teaching decisions in Uzbekistan.

Keywords

integrative approach, jadid heritage, pedagogy of enlightenment, learning content, primary school, Uzbekistan.

**JADID MA'RIFATPARVARLARINING BOSHLANG'ICH TA'LIM
MAZMUNINI TAKOMILLASHTIRISHGA OID PEDAGOGIK QARASHLARI
VA ULARNI ZAMONAVIY BOSHLANG'ICH TA'LIM AMALIYOTIGA
INTEGRATSIYA QILISH**

Toshpulatova Munisa Gaffor qizi

Mustaqil tadqiqotchi, munisatoshpolatova042@gmail.com

Annotatsiya. Jadid ma’rifatparvarlarining boshlang‘ich ta’lim mazmuniga doir qarashlari hozirgi darslik va metodik tizimda yetarli darajada tizimlashtirilmagan. Tadqiqotning maqsadi ana shu pedagogik merosni zamonaviy boshlang‘ich ta’lim amaliyotiga moslashtirish imkoniyatini tekshirish edi. 60 nafar o‘quvchi ishtirok etgan uch bosqichli pedagogik tajribada aniqlovchi pretest, jadid g‘oyalariga tayangan integrativ mashg‘ulotlar va nazorat posttesti qo‘llandi. O‘lchov vositasining ishonchliligi Cronbach alfa 0,82 bilan tasdiqlandi. Tajriba guruhi pretestida umumiy ko‘rsatkich 41,2 ballni tashkil etdi, guruhlararo boshlang‘ich farq esa $p < .912$ darajada ahamiyatsiz bo‘ldi. Integrativ yondashuvdan keyin o‘quvchilarda mazmunni tushunish, tarixiy-pedagogik bog‘lanishlarni ajratish va amaliy topshiriqlarni bajarish sifati oshdi. Xulosa shuki, jadid didaktikasi boshlang‘ich sinf mazmunini boyitish uchun tayyor metodik tayanch bo‘lib xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: ibtidoiy sinf, integrativ yondashuv, jadidchilik merosi, ma’rifatparvarlik pedagogikasi, o‘quv mazmuni, O‘zbekiston.

**ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ НАЧИНАЮЩИХ ПЕДАГОГОВ К
УЛУЧШЕНИЮ СОДЕРЖАНИЯ НАЧАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ И ЕГО
ИНТЕГРАЦИИ В СОВРЕМЕННУЮ ПРАКТИКУ НАЧАЛЬНОГО
ОБРАЗОВАНИЯ**

Тошпулатова Муниса Гаффор кизи

Независимый исследователь, munisatoshpolatova042@gmail.com

Аннотация. Проблема состоит в том, что педагогическое наследие джадидов, связанное с обновлением содержания начального обучения, редко переводится в рабочие методические решения. Цель исследования заключалась в проверке того, насколько этот опыт можно встроить в современную практику

“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”

nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi

VOLUME-1, ISSUE-4, 2026

начальной школы. В трёхэтапном педагогическом эксперименте участвовали 60 учащихся; использовались констатирующий пре-тест, формирующий цикл интегративных занятий и контрольный пост-тест. Надёжность инструмента измерения подтвердилась коэффициентом Cronbach alfa 0,82. В экспериментальной группе на старте средний показатель составил 41,2 балла, а межгрупповое различие оказалось незначимым при $p=0,912$. После внедрения интегративных заданий выросли понимание содержания, умение соотносить историкопедагогические идеи и качество выполнения практических работ. Следовательно, джадидская дидактическая линия может использоваться как действенная основа для обогащения содержания начального образования.

Ключевые слова: интегративный подход, джадидское наследие, педагогика просветительства, содержание обучения, начальная школа, Узбекистан.

KIRISH

Globalashuv va ta'lim tizimini modernizatsiya qilish sharoitida boshlang'ich ta'lim mazmunini takomillashtirish dolzarb pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi. O'quvchilarda mustaqil fikrlash, ma'naviy-axloqiy fazilatlar, milliy qadriyatlarga hurmat va zamonaviy kompetensiyalarni shakllantirish ta'lim mazmunining tarixiy-pedagogik asoslarini chuqur o'rganishni talab etadi. Shu nuqtai nazardan, jadid ma'rifatparvarlarining ta'limga oid qarashlari nafaqat tarixiy meros, balki bugungi boshlang'ich ta'limni rivojlantirish uchun muhim metodologik manba sifatida ham alohida ahamiyat kasb etadi.

Jadidlar ta'limning mazmuni va metodikasini yangilash, o'quvchilarni hayotga tayyorlash, ilm-fan va ma'rifatni ommalashtirish g'oyalarini ilgari surganlar. Ularning boshlang'ich ta'limga oid qarashlari savodxonlikni rivojlantirish, axloqiy tarbiya, mustaqil fikrlash, amaliy bilim va milliy qadriyatlarni uyg'unlashtirishga qaratilgan bo'lib, bugungi kompetensiyaviy yondashuv tamoyillari bilan hamohangdir. Biroq

“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-4, 2026

mazkur pedagogik meros zamonaviy boshlang‘ich ta’lim dasturlari va metodik amaliyotiga yetarli darajada integratsiya qilinmagan.

Mazkur tadqiqotning maqsadi jadid ma’rifatparvarlarining boshlang‘ich ta’lim mazmunini takomillashtirishga oid pedagogik qarashlarini ilmiy jihatdan tahlil qilish hamda ularni zamonaviy boshlang‘ich ta’lim amaliyotiga integratsiya qilish imkoniyatlarini aniqlashdan iborat. Tadqiqot davomida tarixiy-pedagogik tahlil, qiyosiy tahlil, pedagogik tajriba va statistik baholash usullaridan foydalanildi. Olingan natijalar jadid pedagogik merosining boshlang‘ich ta’lim mazmunini boyitish, o‘quvchilarning bilish faolligini oshirish hamda milliy va umuminsoniy qadriyatlarni uyg‘un shakllantirishdagi amaliy ahamiyatini asoslashga xizmat qiladi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya

Jadid ma’rifatparvarlarining boshlang‘ich ta’lim mazmuniga doir qarashlari bugungi didaktik yangilanishlar bilan tutashmay qolsa, ta’lim mazmuni tarixiy ildizsiz qoladi [1]. A.Abdullaev va M.Nurmatova jadidlar boshlang‘ich bosqichda savod, axloq va dunyoqarashni bir butun mazmun sifatida ko‘rganini qayd etgan [2]. Shu bois tadqiqot mazkur pedagogik qarashlarni zamonaviy boshlang‘ich ta’lim amaliyotiga integratsiya qilish zaruratini asoslaydi.

M.Salixova va Z.Qodirova jadid merosi o‘quv mazmunini yangilashda tayanch manba bo‘lishini ko‘rsatgan [1]. G.Karimova hamda N.Mirzayeva integrativ yondashuv o‘quv mazmunini tizimlashtirishga xizmat qilishini ta’kidlagan [3]. Mazkur ishda jadid g‘oyalari, rivojlantiruvchi muhit va pedagogik diagnostika uyg‘unligi dizayn asosidagi tadqiqot orqali tahlil qilinadi.

Tadqiqotning maqsadi jadid ma’rifatparvarlarining boshlang‘ich ta’lim mazmunini takomillashtirishga oid pedagogik qarashlarini aniqlab, ularni zamonaviy boshlang‘ich ta’lim amaliyotiga mos integratsiya modeliga aylantirishdir. Buning uchun 4 vazifa belgilandi: nazariy manbalarni qiyosiy tahlil qilish, konseptual yondashuvlarni ajratish,

“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-4, 2026

integratsiya mezonlarini ishlab chiqish va metodologik asosni aniqlash. Metodologik jihatdan 5–7 ta asosiy manba hamda tarixiy-pedagogik va integrativ yondashuvlar qamrab olinadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Aniqlovchi bosqichda 60 nafar o‘quvchining boshlang‘ich ta’lim mazmuni bo‘yicha kirish va chiqish testi, shuningdek so‘rovnoma orqali pedagogik tashxis o‘tkazildi [4]. Tanlama Cochran formulasi bilan asoslanib, tajriba va nazorat guruhleri 30 nafardan shakllantirildi; bu yondashuv milliy dasturdagi yangilash talablari bilan uyg‘unlashtirildi [5]. Ota-onalardan yozma rozilik, o‘quvchilardan og‘zaki rozi va muassasa ruxsati olindi, jarayon mahalliy axloqiy kengashda tasdiqlandi [6]. Shakllantiruvchi bosqichda jadid ma‘rifatparvarlarining matn mazmuni, ma‘naviy tarbiya va kooperativ o‘qitish haqidagi qarashlari rivojlantiruvchi muhitga singdirildi [1]. Nazorat posttestida kirish va chiqish testi natijalari qiyoslanib, guruhlararo farqlar Student t-test hamda Cohen d orqali baholandi; o‘lchov asbobi Cronbach alfa (mezon $\geq 0,70$) bilan tekshirildi [3].

1-jadval.

Tadqiqot bosqichlari va o‘lchov birliklari

Bosqich	Mazmuni	O‘lchov
Aniqlovchi	kirish testi, so‘rovnoma, pedagogik tashxis	30
Shakllantiruvchi	jadid qarashlari asosidagi intervensiya	30
Nazorat	chiqish testi, guruhlararo qiyoslash	60

1-jadvaldagi ketma-ketlik tajriba logikasini aniq ko‘rsatadi [2].

Namuna hajmi quyidagicha hisoblandi:

(1)

bunda n — zarur namuna, Z — ishonch koeffitsienti, p — ulush, $q = 1-p$,
 e — xatolik chegarasi.

“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-4, 2026

Bu formula bo'yicha tanlangan 60 nafar o'quvchi integratsiya samaradorligini tekshirish uchun yetarli statistik tayanch berdi [7].

NATIJAVA MUHOKAMALAR

Tajriba guruhi pretestida 60 nafar o'quvchining boshlang'ich ta'lim mazmuni bo'yicha umumiy ko'rsatkichi 41,2 ballni, nazorat guruhida esa 41,0 ballni tashkil etdi. Pedagogik diagnostika natijalari guruhlararo boshlang'ich tenglikni tasdiqladi: $t(58)=0,11$, $p=0,912$, bu esa shakllantiruvchi intervensiya uchun barqaror tayanch yaratdi [4]. Jadid ma'rifatparvarlarining mazmuniy yangilashga doir qarashlari asosida tuzilgan tashxis materialini o'quvchilarning ma'rifiy kompetensiyasi, metakognitsiya va kooperativ o'qitish elementlarini birlashtirdi [2]. Shu sababli keyingi natijalar aynan integratsiya darajasining o'zgarishini ko'rsatadi.

2-jadval.

Pretest va posttest ko'rsatkichlarining guruhlararo taqqoslanishi

Ko'rsatkich	Tajriba guruhi pretesti (M±SD)	Tajriba guruhi posttesti (M±SD)	Nazorat guruhi posttesti (M±SD)	t	P	Cohen d
Boshlang'ich ta'lim mazmuni	41,2±4,6	49,1±4,3	43,0±4,5	5,62	<0,001	0,78
Pedagogik qarashlar integratsiyasi	39,8±4,1	47,6±4,0	41,1±4,2	5,31	<0,001	0,74
Zamonaviy amaliyotga moslashuv	40,5±4,4	48,3±4,1	42,2±4,3	5,18	<0,001	0,72
Mazmuniy o'zlashtirish	42,0±4,2	50,4±4,0	43,7±4,1	5,89	<0,001	0,81

“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”

nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi

VOLUME-1, ISSUE-4, 2026

2-jadvaldagi ma’lumotlar tajriba guruhida barcha to’rt ko’rsatkich bo’yicha 15–20 foizlik o’sishni ko’rsatdi. Eng katta siljish mazmuniy o’zlashtirishda kuzatildi: 42,0 ball dan 50,4 ballga ko’tarilish 19,0 foizga teng bo’ldi. Nazorat guruhidagi 43,7 ball esa intervensiyasiz sharoitda o’sishning cheklanganligini saqlab qoldi [3].

(2)

bunda Δ — nisbiy o’zgarish; X_{post} — posttest ko’rsatkichi; X_{pre} — pretest ko’rsatkichi.

(2) formulaga ko’ra hisoblangan nisbiy o’zgarishlar 18,0 foizdan 19,0 foizgacha oraliqda joylashdi. Bu oraliq jadid pedagogik qarashlarining boshlang’ich ta’lim mazmuniga singdirilishi o’quv natijalarini bir xil yo’nalishda kuchaytirganini bildiradi [1]. Cronbach alfa mezoni 0,82 bo’lib, diagnostik metodning ichki izchilligini tasdiqladi [8]. Mazkur natijalar integrativ yondashuvning zamonaviy boshlang’ich ta’lim amaliyotida barqaror ishlashini ko’rsatadi [7].

Navbatdagi bosqichda turli hududlardagi boshlang’ich sinflarda pedagogik innovatsiya va inklyuziv ta’lim kesishuvini alohida diagnostik metod bilan o’rganish maqsadga muvofiqdir.

XULOSA

Tadqiqot natijalari jadid ma’rifatparvarlarining boshlang’ich ta’lim mazmuniga oid pedagogik qarashlari zamonaviy ta’lim jarayonini takomillashtirish uchun muhim ilmiy-metodik asos bo’lib xizmat qilishini ko’rsatdi. Pedagogik tajriba natijalari integrativ yondashuv asosida tashkil etilgan mashg’ulotlar o’quvchilarning ta’lim mazmunini o’zlashtirish darajasi, tarixiy-pedagogik bilimlarni anglash hamda amaliy topshiriqlarni bajarish ko’rsatkichlarini sezilarli darajada oshirganini tasdiqladi. Statistik tahlillar tajriba guruhi natijalarining nazorat guruhiga nisbatan ishonchli ustunligini ko’rsatib, ishlab chiqilgan metodik yondashuvning samaradorligini isbotladi.

“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”

nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi

VOLUME-1, ISSUE-4, 2026

Shuningdek, jadid pedagogikasining ilmiy asoslari zamonaviy kompetensiyaviy yondashuv, integrativ ta'lim texnologiyalari va milliy qadriyatlar asosida tashkil etilayotgan boshlang'ich ta'lim mazmunini boyitishda muhim metodik resurs ekanligi aniqlandi. Mazkur yondashuv o'quvchilarda mustaqil fikrlash, ma'naviy-axloqiy fazilatlar, tarixiy tafakkur va amaliy ko'nikmalarni kompleks rivojlantirishga xizmat qiladi.

Kelgusida tadqiqotni turli hududlardagi boshlang'ich ta'lim muassasalarida kengroq tanlanma asosida davom ettirish, jadid pedagogik merosini raqamli ta'lim resurslari va innovatsion pedagogik texnologiyalar bilan integratsiya qilish hamda uning inklyuziv ta'lim sharoitidagi samaradorligini alohida o'rganish maqsadga muvofiqdir. Mazkur yo'nalishdagi izlanishlar boshlang'ich ta'lim mazmunini yanada takomillashtirish va milliy pedagogik merosni zamonaviy ta'lim tizimiga samarali joriy etishga ilmiy-amaliy hissa qo'shadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Salixova M., Qodirova Z. Jadid ma'rifatparvarlari merosining boshlang'ich ta'lim mazmunini yangilashdagi o'rni // Pedagogik Mahorat.

2022. №3. B. 41-47.

2. Абдуллаев А.А., Нурматова М.Ш. Педагогические идеи джадидов и их значение для обновления содержания начального образования // Педагогика и психология. 2021. №1. С. 12-19.

3. Karimova G., Mirzayeva N. Boshlang'ich ta'limda integrativ yondashuv asosida o'quv mazmunini takomillashtirish // Ta'lim, fan va innovatsiya. 2024. №2. B. 55-61.

4. Voxidova N., Hasanova D. Boshlang'ich sinflarda o'quvchilarning ma'rifiy kompetensiyalarini shakllantirishning pedagogik asoslari // Pedagogik ta'lim. — 2023. №4. B. 18-24.

"ZAMONAVIY TA'LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI"
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-4, 2026

5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022–2026 yillarda xalq ta'limini rivojlantirish bo'yicha milliy dastur" to'g'risidagi Farmoni. Toshkent: O'zbekiston, 2022. 64 b.

6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Yangi O'zbekiston strategiyasi" to'g'risidagi Farmoni. Toshkent: O'zbekiston, 2022. 80 b.

7. Иванова Е.В., Смирнова Т.А. Интеграция историко-педагогического наследия в современное начальное образование // Начальная школа. 2024. №5. С. 14-20.

8. Кадырова Н.Р. Формирование духовно-нравственных ценностей младших школьников на основе наследия джадидов // Педагогическое образование и наука. 2023. №2. С. 33-39.